

ISLAMIC ART, LITERATURE AND CULTURE

Kathleen Kuiper, *Islamic Art, Literature and Culture*, Britannica Educational Publishing, 2010, 233 str.

U prvoj polovici 2010. godine Britannica Educational Publishing je objavila studiju Kathleen Kuiper *Islamic Art, Literature and Culture* koja predstavlja pregled dominantnih umjetničkih formi u islamskom svijetu, kao što pokušava prikazati i narode koji sačinjavaju veliku skupinu ljudi podvedenu pod dosta fluidni i razučeni nazivnik "islamski svijet". U tom dosta ambicioznom pokušaju, autorica se nastoji izboriti i sa predrasudama u prethodnom naučnom korpusu, ali nastoji utkati i svoje vlastito viđenje islamske kulture i umjetnosti.

Knjiga je podijeljena u pet poglavlja, te, pored njih, uključuje i uvod, zaključak i ostale standardne dodatke. Prvo poglavlje nosi naslov *The varieties of Islamic culture* (Raznolikosti islamske kulture) te se bavi kratkim opisima naroda koji dijele istu religiju te, donekle, i kulturnu tradiciju izniklu iz susreta sa islamom. U tom poglavlju autorica čitateljstvu nastoji približiti i manje poznate narode koji pripadaju islamskom kulturnom krugu, poput naroda Hause, Uzbeka ili Ujgura (u tom pogledu začuđuje izostanak Bošnjaka ili Albanaca iz autoričinog popisa). Drugo poglavlje, pak, nosi naslov *Islamic arts: introduction and general considerations* (Islamske umjetnosti: uvod i opća razmatranja) i usredsređuje se na književnost, kaligrafiju te arhitekturu kao prominentne grane umjetnosti u islamskoj kulturi. Autorica primjećuje raznolikost, ali i određene objedinjavajuće elemente, odnosno ujedinjenost u funkcionalnosti i svrsishodnosti, te za primjer navodi osnovnu strukturu džamije koja je u svim krajevima islamskog svijeta ista: mihrab, minber, munara. Bilo da razmatra književnost ili pak arhitekturu, stav autorice je da vjera duboko prožima ili bar donekle utječe na razvoj umjetnosti u orijentalno-islamskoj kulturi. U njezinom pristupu dosta je uočljiv stav *izvana*, odnos prema subjektu u kojem se promatrač nastoji izbaviti iz predrasuda koje postoje prema islamskoj umjetnosti a istovremeno i sam/a shvatiti diferansu koja nužno postoji.

U trećem poglavlju pod naslovom *The mortar of Islamic culture* (Tkanje islamske kulture) Kathleen Kuiper razmatra ulogu arapskog jezika i

pisma u razvoju umjetnosti, a u četvrtom poglavlju pod naslovom *Islamic literatures* (Islamske književnosti) autorica razmatra obim i razučenost tradicija u kojima su se stvarale različite forme književnosti (primijetimo kako autorica insistira na korištenju oblika množine da bi time istaknula raznolikost). Pored historijskog pregleda te prikaza vanjskih obilježja, autorica se bavi i prožimanjem islamske i zapadne književnosti što je nepresušna tema komparativnih i kontrastivnih proučavanja umjetnosti. Peto poglavlje *Islamic visual arts* (Islamske vizuelne umjetnosti) donosi dijahroni prikaz razvoja vizuelnih umjetnosti u islamskome svijetu, ali također razmatra i islamsko obredno mjesto – džamiju, te zabranu prikazivanja ljudskih i životinjskih likova. Kao i u prethodnom poglavlju, autorica dio pažnje usmjerava i ka suodnosu zapadnih i islamskih vizuelnih umjetnosti.

Dvije osnovne ideje prožimaju ovaj rad Kathleen Kuiper: svijest o raznolikosti islamskoga svijeta i njegove umjetnosti, te nemogućnost poistovjećivanja zapadnih i islamskih umjetničkih iskustava. Ova knjiga – u svojoj funkciji pregleda i kraćeg uvoda u izučavanje islamskih umjetnosti – poslužiće učenicima i studentima kao vrijedan dodatak u literaturi.

Dženita KARIĆ

VJERODOSTOJAN PRILOG BORBI PROTIV ZABORAVA

Prva slavna i viteška brigada - herojstvo i žrtve u odbrani Sarajeva 1992. – 1995. godine – Dervišević, Ibrahim¹, VKBI, Sarajevo, 2009. godine

Na početku predstavljanja ove zanimljive i značajne knjige valja istaći dva opća zapažanja. Prvo, produkcija djela koja

1 Dervišević Ibrahim, sin Vehbije, rođen je 04. 1. 1961. godine u selu Suhu Dol, općina Travnik. Vojnu školu završio je u Sarajevu i Zadru. Jedan je od važnih sudionika Pofaličke bitke, poslije koje dolazi na dužnost komandanta Velešićkog odreda. Do kraja 1992., tokom 1993. pa do augusta 1994. godine je bio načelnik Štaba i zamjenik momandanta 13. novosarajevske (Pofaličko – velešićke), odnosno 1. mehanizovane i 1. Slavne motorizovane brigade u 1. korpusu Armije R BiH. Od 1998. do 2000. godine načelnik općine Novo Sarajevo. Navedeno prema: *Prva slavna i viteška brigada - herojstvo i žrtve u odbrani Sarajeva 1992. – 1995. godine* – Dervišević, Ibrahim, VKBI, Sarajevo, 2009. godine

tretiraju period agresije na Bosnu i Hercegovinu u svim vidovima izražavanja poprilično je siromašna. Ova tvrdnja, doduše, samo uslovno stoji. Naime, kvantitativno mi nemamo problem produkcije već, reklo bi se, hiperprodukcije. Problem je, dakle, u kvaliteti onoga što nam se servira kao vid borbe protiv zaborava. Drugo, sve je manje onih djela koja potpisuju neposredni svjedoci vremena i događaja o kojima je riječ. Knjiga Ibrahima Derviševića stoji upravo suprotno ovim zapažanjima. Radi se o štivu koje zadovoljava i neke književne ili estetske standarde odnosno zahtjeve što nije slučaj sa većinom napisanog i objavljenog o periodu koji tretira i ova knjiga. Osim toga, autor knjige neposredni je sudionik većine događaja o kojima piše. Ta činjenica njegovo svjedočanstvo nepobitno čini autentičnim i vjerodostojnim. Knjiga o herojstvu i žrtvama u odbrani Sarajeva podijeljena je u šest dijelova: 1. *Napuštanje JNA i uključivanje u odbranu Bosne i Hercegovine*, 2. *Početak odbrane BiH od agresije*, 3. *Borbe 1992. godine*, 4. *Borbe 1993. godine*, 5. *Borbe 1994. godine do mog teškog ranjavanja 01.11.* i 6. *Liječenje i borbe krajem 1994. i tokom 1995. godine raspoređenih na preko pet stotina stranica*. Njen obim govori da ni ova knjiga kao ni, uostalom, većina drugih ne mogu biti zamijenjene jednom karticom prikaza. U tom smislu i ovaj prikaz treba tek da uputi na samu knjigu i njen značaj. Ukratko, ovo djelo značajan je doprinos njegova autora ne samo u njegovanju tekovina odbrambeno – oslobodilačkog rata 1992. – 1995. već i doprinos borbi protiv šunda koji nam se i pod ovom tematikom sve više nudi u raznim formama stvaralaštva. U jednoj od recenzija Derviševićeve knjige zapisano je, između ostalog, slijedeće: „Derviševićeva knjiga je važna i zbog još jednog momenta. Naime, većina naracija o ratu, a pogotovo onih vezanih za rat u Sarajevu, ustvari, je viktimološkog karaktera. To su naracije poraza i trpnje (...) Derviševićeva knjiga je suprotna tome (...) To je knjiga o jedinicima koja je pobjeđivala u kontinuitetu (...)“. Neka ovaj citat bude konačna preporuka za obavezno iščitavanje Derviševićeve knjige.

Dželaludin HODŽIĆ